

МАСТАЦТВА І АСОБА

**Матэрыялы Міжнароднай
навукова-практычнай
канфэрэнцыі**

ИСКУССТВО И ЛИЧНОСТЬ

**Материалы Международной
научно-практической
конференции**

ART AND THE PERSON

**Materials of the International
scientific conference**



Установа адукацыі
«Беларускі дзяржаўны педагагічны ўніверсітэт імя Максіма Танка»

Факультэт эстэтычнай адукацыі

МАСТАЦТВА І АСОБА

**Матэрыялы Міжнароднай навукова-практычнай
канферэнцыі**

г. Мінск, 22–23 лютага 2012 г.

ИСКУССТВО И ЛИЧНОСТЬ

**Материалы Международной научно-практической
конференции**

г. Минск, 22–23 февраля 2012 г.

ART AND THE PERSON

Materials of the International scientific conference

Minsk, February, 22–23, 2012

Мінск 2012

МУЗЕЙ ЭТНАГРАФІІ Ў ВЁСЦЫ ЦЕРАБЛІЧЫ СТОЛІНСКАГА РАЁНА: ЯГО РОЛЯ І ЗНАЧЭННЕ

А.М. Войтка, Л.М. Шыла, Мінск, Рэспубліка Беларусь

Паняцце «музей» існуе ўжо больш за дзве з паловай тысячы гадоў. Аднак яно мела разнастайныя значэнні ў розныя гістарычныя эпохі. Сучасны музей – сталая некамерцыйная, даступная шырокай публіцы ўстанова, якая займаецца набывццём, захаваннем, вывучэннем, экспанаваннем і папулярызацыяй матэрыяльных сведчанняў пра чалавека і асяроддзе яго існавання ў мэтах даследавання адукацыі і задавальнення духоўных патрэб [2, с. 3].

Кожны з музеяў унікальны і непаўторны. Разам з тым, у іх ёсць некаторыя характарыстыкі, якія дазваляюць класіфікаваць гэтыя ўстановы на пэўныя групы. Адной з важнейшых катэгорый класіфікацыі з'яўляецца профіль музея, або яго спецыялізацыя [7, с. 333]. Вылучаюць гістарычныя, мастацкія, літаратурныя і іншыя музеі, якія падзяляюцца на больш вузкія групы. Да музеяў гістарычнага профілю адносяцца этнаграфічныя музеі –

адносіны і грамадскі лад розных народаў [6, с. 545].

Да гэтай групы належыць музей этнаграфіі, які знаходзіцца ў в. Цераблічы Столінскага раёна Брэсцкай вобласці. Музей не толькі дапамагае акунуцца ў быт палешукоў, але там можна пазнаёміцца з цікавымі і незвычайнымі творамі заснавальніка і кіраўніка музея Івана Піліпавіча Супрунчыка. Ён сабраў па навакольных вёсках больш за тысячу прадметаў старога вясковага побыту: старадаўнюю барану; карыта, у якім раней мылі бялізну; калыску; каўшы; абутак продкаў; човен, якому каля 500 гадоў; крэсіва (старадаўнія запальніцы) і інш.

Вельмі каштоўным экспанатам музея лічыцца каркас наміткі – старадаўняга жаночага галаўнога ўбору. Выраб выкананы з бяросты і абцягнуты палатном. Прабабулі накручвалі на берасцяны каркас палатно (сыходзіла да 2,5 метра тканіны) і атрымлівалі арыгінальнай формы галаўны ўбор. Арыгінальнасць знаходкі пацвердзілі этнографы з Музея беларускага народнага мастацтва ў Раўбічах. Ubачыць яго сёння можна толькі на фотаздымках таго часу і ў музеі ў Санкт-Пецярбургу, дзе знаходзіцца адзіны аналаг каркаса, які вельмі берагуць, нават сфатаграфавальце не дазваляюць. Наведвальнікам музея ў Цераблічах у гэтым плане пашанцавала больш. Іван Супрунчык перакананы, што экскурсанта, асабліва дзеці, павінны браць прадметы ў рукі – так яны змогуць лепш адчуць эпоху, калі жылі іх продкі [3]. Акрамя прадметаў побыту, у музеі можна ўбачыць старыя дакументы, грашовыя купюры, ёсць кразнаўчы куток.

Уздоўж сцен музея і на іх тое, што нельга ўбачыць ні ў адным іншым музеі – малюнкi і сечаныя скульптуры, творцам якіх з'яўляецца сам Іван Піліпавіч. У гэта цяжка паверыць, але ўсе свае працы мастак робіць самай звычайнай сякерай. Так Іван Піліпавіч ілюструе церабліцкія, альманскія ды альшанскія паданні і абрады («Галоўчын востраў», «Як дні згубілі», «Лапаціна» і інш.) [1]. Вядома, большасць з іх звязана з цыклам жыцця чалавека: нараджэннем, жаніцьбай і смерцю [4]. Іван Піліпавіч з вялікай ахвотай распавядае пра звычаі роднага краю. Вось што ён расказаў пра сватанне: у даўніну перад гэтай падзеяй бацька ставіў на парозе боты – у адзін насыпаў пясок, а ў другі – збожжа, пасля чаго прапаноўваў сыну прынесці яму адзін з ботаў. Калі сын прыносіў бот са збожжам – пара сватацца, калі з пяском – трэба яшчэ годзік пачакаць.

Шмат гадоў збірае Іван Піліпавіч мясцовыя паданні і легенды, запісвае, ілюструе, а потым распавядае іх усім жадаючым. Ён нават ведае радавод роднага сяла. Вось што расказвае на мясцовай гаворцы Іван Піліпавіч: «Сяло наша з дванаццаці радоў пачыналася, дванаццаць хат тут

Андрэе, Кошэўскіе, Козакі, Макады, Коўбасы, Стрэльцэ. І ось жыў чалавек, малады, але вельмі розумны. Прозвалі яго Ліхван Ліхваненя. Забіў ён цяля, і ўсе падзеліў пародах так, як бы даў ім кожнаму роду халакцерысціку. Клубам – прысы, бо там Еўмен лысы, Макадом – каленца, бо ні дроў, ні паленца...». І так па парадку пра кожны род у паданні расказваецца. Іван Піліпавіч стварыў 12 скульптур, ілюструючы паданне; кожны род мае свайго драўлянага прадстаўніка з пэўным характарам і выглядам. Гэтая скульптурная многафінагурная кампазіцыя першая сустракае гледачоў, знаёмыя з гісторыяй вёскі і з талентам майстра. Зараз жа ў вёсцы не 12, а больш за 300 сем'яў, ды жыхароў – за тысячу, аднак, гаворыць Супрунчык, тое, як ахарактарызаваў Ліхван людзей, справядліва і ў наш час.

На сценах музея размешчана шмат графічных работ, выкананых Іванам Піліпавічам да сабраных легенд і паданняў, дзе кожны герой – нібы жывы чалавек са сваімі характарам і поглядамі на жыццё. Ёсць таксама карціна на філасофскую тэматыку, напісаная алейнымі фарбамі, якую аўтар прысвяціў сваёй маці і назваў «Дзверы», а патлумачыў гэта так: чалавечае жыццё – кароткае, толькі адчыніў і зачыніў дзверы.

Зараз хочацца засяродзіць ўвагу на асобе арганізатара і кіраўніка музея. Супрунчык Іван Піліпавіч нарадзіўся 23 кастрычніка 1942 г. у в. Цераблічы. Пасля службы ў войску і вучобы ў Магілёўскім бібліятэчным тэхнікуме зноў вярнуўся ў родную вёску і працаваў бібліятэкарам. Удзельнік мастацкіх выстаў з 1967 г. Як разьбяр па дрэве стаў вядомы ў пачатку 80-х гг. XX ст., яго персанальныя выстаўкі былі ў Мінску, Брэсце, Гродне, Гомелі, Кіеве, Маскве. Майстар інсіднага (наіўнага) мастацтва. Аўтар шматлікіх мастацкіх работ, працуе ў станковай і манументальна-дэкаратыўнай скульптуры. Асноўныя тэмы яго скульптурных твораў – гісторыя Беларусі і беларускі селянін. Ён звяртаецца да праблем, якія закраналі лёс Беларусі: трагедыя Вялікай Айчыннай вайны; ёсць работы, прысвечаныя аварыі на ЧАЭС («Адам і Ева»); распаду СССР; да твораў Я. Купалы і Я. Коласа («Гусляр», «Сымон-музыка» і інш.). Творы Івана Піліпавіча знаходзяцца ў Брэсцкім краязнаўчым музеі, Музеі старажытнабеларускай культуры Нацыянальнай акадэміі навук Беларусі, Нацыянальным музеі гісторыі і культуры, за межамі былога Саюза. Работы вызначаюцца манументальнасцю вобразнага ладу, аб'ектнасцю форм. Як ўжо было адзначана, ствараючы іх, Іван Піліпавіч карыстаецца толькі звычайнай сякерай, нярэдка выкарыстоўвае паліхромную расфарбоўку ў традыцыях беларускай народнай пластыкі [5, с. 193]. З 1996 г. – дырэктар этнаграфічнага музея ў в. Цераблічы (у 1996 г. музей стаў народным). Іван Піліпавіч дыпламант І Нацыянальнай

ыставы інсiтнага мастацтва ў Нацыянальным музеі Рэспублікі Беларусь (1994 г.); лаўрэат спецыяльнай прэміі Прэзідэнта Рэспублікі Беларусь «За ўхоўнае адраджэнне» (2004 г.); ганаровы грамадзянін Столінскага раёна... І гэта далёка не ўсе заслугі Івана Піліпавіча. Зараз ён вядомы і ктыўнае жыццё: удзельнічае ў міжнародных пленэрах, праводзіць майстар-класы разьбы па дрэве. На пытанне, ці вучыў яго хто-небудзь майстэрству, адказвае: «Навучыцца такому нельга, гэта прызначана для ўрэба, у першую чаргу, палюбіць тое, чым займаешся...».

Супрунчык Іван Піліпавіч – разьбяр па дрэве, графік, этнограф, мастар, цікавы, мудры і вельмі таленавіты чалавек. Ён захоплены сваёй працай і з’яўляецца не проста кіраўніком музея этнаграфіі, а яго душой. Дзякуючы яго адданай справе і вялікаму таленту, захоўваецца нацыянальная спадчына і развіваецца народнае мастацтва.

Літаратура

- Гринкевич, Т. Охотник за легендами // Беларусь сегодня [Электронны ресурс]. Мінск, 2007. Режим доступа: <http://www.sb.by/post/56756/>.
- Музеі Беларусі / С.Ф. Дубянецкі [і інш.]. – Мінск: «Беларуская Энцыклапедыя імя Пятруся Броўкі», 2008. – 559 с.
- «Сокровище» старой хаты // Город над Бугом [Электронны ресурс]. Брэст, 2011. – Режим доступа: <http://www.ibrest.ru/news/hata.html>.
- ТОП-15 самых необычных музеев Беларуси / С. Кирпа // Туризм и отдых [Электронны ресурс]. Мінск, 2004. – Режим доступа: <http://www.tio.by/news/3353>.
- Энцыклапедыя літаратуры і мастацтва Беларусі: у 5 т. Т. 5 / рэдкал. І. П. Шамякін (гал. рэд.) [і інш.] – Мінск: БелСЭ, 1987. – 703 с.
- Этнаграфія Беларусі: энцыкл. (Беларус. Сав. Энцыкл.); рэдкал. І.П. Шамякін (гал. рэд.) [і інш.] – Мінск: БелСЭ, 1989. – 575 с.
- Юренева, Т.Ю. Музееведение: учеб. для высш. шк. / Т.Ю. Юренева. М.: Академический Проект, 2003. – 560 с.